

ЛІМ

Літаратура і мастацтва

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№4 (5060) 31 студзеня 2020 г.

ISSN 0024-4686

16+

Адрас —
кніжнае свята
стар. 4

Вучоба
за мяжой звыклага
стар. 12

Саюз мастакоў:
новая старонка
стар. 14

Адкрыты шлях для кніг і творцаў

Падчас работы XIV Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. 2007 г. Фота Кастуся Дробава з архіва «ЛіМа».

У сучасным грамадстве, нягледзячы на ўсе тэхналагічныя дасягненні, ролю кнігі ўсё яшчэ немагчыма прынізіць. Яна дапамагае дзецям развівацца і спазнаваць свет, вучыць падлеткаў спраўляцца з пачуццямі і разумець сябе і іншых, дае дарослым магчымасць адкрыць невядомыя раней аспекты жыцця, а часам і схавацца ад рэальнасці. Сёння існуе дастаткова месцаў, дзе чытачы могуць сустрэцца з кнігай, але месца сустрэчы з яе стваральнікам заўсёды будзе асаблівае.

Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш дваццаць сем разоў адкрые аматарам слова вялікі свет сучаснага літаратурнага і кнігавыдавецкага працэсу. Камунікацыя не толькі з кнігай, але і з пісьменнікам патрэбна пастаянна. І месцы, здольныя такую камунікацыю забяспечыць, у Мінску ёсць. Днямі адбылося прымеркаванае да Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу адкрыццё адноўленай «Кнігарні пісьменніка».

Працяг на стар. 5 ▶

ISSN 0024-4686

9 770024 468001 2 0 0 4

Аляксандр КАРЛЮКЕВІЧ:

«Кніжная прастора Беларусі застаецца па-ранейшаму прывабнай»

3 5 па 9 лютага ў сталіцы нашай краіны пройдзе XXVII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. Традыцыйна свята беларускай кнігі — і падсумоўванне таго, што адбылося ў кніжнай галіне ў мінулым годзе, і вызначэнне перспектывы на найбліжэйшы час, а можа быць, — і на найбліжэйшыя гады. Таму наша размова з міністрам інфармацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандрам КАРЛЮКЕВІЧАМ — пра выстаўку і не толькі.

— Скажыце, чым выстаўка-кірмаш у лютым 2020 года будзе адрознівацца ад сваіх папярэдніх?

— Ведаеце, рыхтуючыся да выстаўкі-кірмашу, і Міністэрства інфармацыі, і «Макбел» (выстаўка носіць дзяржаўна-прыватны характар), і, спадзяюся, уся кніжная супольнасць краіны чакаюць нечага новага, адмысловага, адпаведна — плануецца здзейсніць нешта адметнае. Так што, пачынаючы з сярэдзіны лютага 2019 года, прааналізаваўшы вынікі папярэдняй выстаўкі, мы пачалі рыхтавацца да новага кніжнага свята. Вось і атрымліваецца, што падзея, якой нарэшце мы дачакаліся, — адлюстраванне нашай штодзённай шматпланавай працы ў галіне кнігавыдавецкай дзейнасці, у галіне кнігаспаўсюджвання і нават у галіне паліграфіі. Таму прывяду некалькі лічбаў, якія характарызуюць 2019 як год кніжны. За дванаццаць месяцаў у краіне выйшла 9619 назваў кніг і брашур агульным тыражом 26,0 млн экзэмпляраў.

— А калі параўноўваць з 2018 годам?..

— Па назвах на 0,5 працэнта меней. А па тыражы — на 1,7 працэнта болей. Што дрэнна, скарацілася

цікавыя параўнанні. Перакладчыкі перастваралі з рускай, польскай, нямецкай, англійскай, шведскай, украінскай, дацкай, італьянскай, французскай, кітайскай і іншых моў.

— І ўсё ж аб праграме выстаўкі-кірмашу...

— Сваю пячатку на фармат кніжнага свята накладвае і тое, што сёлета краінай — ганаровым госцем з'яўляецца Расійскай Федэрацыя. А цэнтральным экспанентам — Злучаныя Штаты Амерыкі. Несумненна, гэтыя дзве акалічнасці паўплывалі на фарміраванне праграмы, на тую мерапрыемствы, да ўдзелу ў якіх мы запрашаем мінчан і гасцей сталіцы. Расіяне прывезлі шмат літаратураў, чые кнігі прадаюцца, добра вядомыя ў Беларусі. Гэта — і Леанід Млечын, і Мікалай Далгаполаў, і Дзяніс Драгунскі, і Аляксандра Марыніна, Мікалай Чаркашын, Мікалай Іваноў, дзіцячыя пісьменніцы Ганна Ганчарова, Наста Томская... Вельмі шмат плануецца мерапрыемстваў, якія пазнаёмяць з кнігамі «Молодой гвардии» — найперш з серыяй «Жыццё знакамітых людзей». Прыходзьце па кнігі «Ракасоўскі», «Конеў», «Жукаў», «Героі бітвы за Каўказ», «Героі абароны Масквы-1941». На выстаўцы-кірмашы яны будуць каштаваць танней, чым звычайна ў кнігагандлі. Між іншым, удзел у расійскіх імпрэзах прымуць і беларускія пісьменнікі. Напрыклад, Вячаслаў Бандарэнка прэзентуе, лічы, сваю бібліятэчку з кніг, выдадзеных у прэстыжнай «маладагвардзейскай» серыі «Жыццё знакамітых людзей». Так што будзе магчымаць не толькі набыць біяграфічныя кнігі В. Бандарэнкі, але і атрымаць яго аўтограф.

Ваенна-марскі пісьменнік Мікалай Чаркашын (ён, між іншым, нарадзіўся ў Ваўкавыску), якога чытач і ў Расіі, і ў Беларусі ведае на працягу некалькіх дзесяцігоддзяў, прэзентуе раман «Брэсцкія вароты».

Дарэчы, калі гаварыць пра агульную лічбу мерапрыемстваў у межах выстаўкі, то іх колькасць недзе каля 500... І 70 розных імпрэз, прэзентацый, аўтограф-сесій пройдзе на пляцоўках па-за межамі асноўнай экспазіцыі — у літаратурных музеях, кнігарнях, бібліятэках Мінска. Дарэчы, гэтым вызначаецца практыка і найболей аўтарытэтных кніжных выставак у свеце. Напрыклад, у Санкт-Пецярбургу ці Львове. Нацыянальны гістарычны музей Беларусі пазнаёміць наведвальнікаў з выстаўкай краязнаўчай літаратуры. У кнігарні «Светач» літаральна кожны дзень з 5 па 9 лютага будуць праходзіць прэзентацыі.

— Відаць, не толькі гэтым адзначаны Год малой радзімы?..

— Калі мы пачыналі падсумоўваць вынікі папярэдняга, 2019-га, кніжнага года, то гаварылі пра лічбы. Але ж за той сухой статыстыкай — цікавыя, адметныя выданні. У тым ліку — і серыя кніг выдавецтва «Беларусь» «Па роднаму краю», у якой выйшлі «жыццяпісы» тых ці іншых мясцін Беларусі. Размова — пра кнігі Юрыя Кур'яновіча, Ігара Пракаповіча, Алеся Марціновіча... А літаральна днямі з друкарні прыйшла, уяцеца ў чытацкую прастору фотакніга Леаніда Дранько-Майсюка і Анатоля Клешчука «Кветкавы край Беларусі». Паэт, празаік, публіцыст і фотамастак, журналіст газеты «Звязда» здолелі настолькі рэльефна, выразна распавесці пра Давыд-Гарадок, што ўжо пасля знаёмства з першымі старонкамі ўнікае жаданне выправіцца на Берасцейшчыну, сесці ў човен і паплыць па Гарыні. Зазірнуць у кветнікі старажытнага паселішча, залезці ў агароды, сады гарадчукоў, пазнаёміцца з кожным куточкам горада, які наўздзіў прыгожа паказвае праз мясціны і людзей беларускае Палессе. Захопленасць аўтараў перадаецца і чытачу, і гледачу. А яшчэ кніга пра Дражна Старадарожскага раёна, якую напісаў краязнаўца, гістарычны публіцыст, палітычны і дзяржаўны дзеяч, дыпламат Уладзімір Дражын. Выданне ўнікальнае, напоўненае цеплынёй, пяшчотай і разам з тым багатае на размову пра перспектывы вёскі і краіны.

— А мастацкія кнігі... Якія мастацкія кнігі запомніліся з 2019 года?

— Самыя сімпатычныя ўражанні — ад нечаканай кнігі таленавітага, яркага паэта Алеся Бадака «Развітанне з вечнасцю»... «У мае вершы часта залітаюць матылькі», — сцвярджае Алесь Бадак. У кнізе — і вершы, і расповед пра тое, як, у якіх варунках яны нараджаліся. Такая кніга — як сур'эзнае мастацкае адкрыццё...

Спадзяюся, што дыскусійнай пляцоўкай для пісьменніка і чытача стане прэзентацыя гістарычных раманаў Людмілы Рублеўскай, якую ладзіць Выдавецкі дом «Звязда». Серыя кніг пра Пранціша Вярвіча ўжо добра вядомая чытачу, і, відавочна, размова атрымаецца досыць цікавая. Запрашаем да ўдзелу ў ёй літаратурную моладзь, тых, каму цікавыя не толькі класічныя традыцыі ў беларускай літаратуры, але і сённяшнія мастацкія пошукі. Будуць на выстаўцы падведзены і вынікі рэспубліканскага конкурсу маладых літаратараў «Першацвет». «Мастацкая літаратура» ўжо ці не чацвёрты раз выпускае альманах твораў маладых аўтараў «Першацвет». Ужо шмат хто з яго старонак пачынае свой шлях у літаратуру.

— Асобнае месца ў праграме, пэўна, зойме і Міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час»...

— Так, гэтая сустрэча пісьменнікаў з розных краін ладзіцца ўжо шосты год запар. Пачатак — у 2015 годзе. І сёлета як ніколі для правядзення сімпозіума падыходзіць сама ідэя кніжнай выстаўкі-кірмашу: «Беларусь — адкрытая кніга». На форум пісьменнікаў, які ладзіць супольна з Міністэрствам інфармацыі Саюз пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкі дом «Звязда», выдавецтва «Мастацкая літаратура», прыедуць паэты, празаікі, літаратуразнаўцы амаль з 30 краін свету: з Расіі, Украіны, Казахстана, Азербайджана, Польшчы, Пакістана, Туркменістана... Расію прадставяць літаратары розных рэгіёнаў гэтай шматнацыянальнай краіны. Дарэчы, адмысловай пляцоўкай, дзе яны змогуць пачытаць вершы на сваіх мовах і па-за межамі сімпозіума, стане кнігарня «Дружба», якая размешчана таксама на праспекце Пераможцаў.

— Сапраўды, праграма XXVII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу досыць насычаная...

— І мы згадалі толькі асноўныя яе аспекты. Каб убацьчыць, адчуць усе адметнасці развіцця кнігавыдання, сучаснай беларускай літаратуры за апошні год, проста прыходзьце на Пераможцаў, 14 і знаёмцеся з усімі адметнасцямі. А калі знойдзеце час, то зазірніце і ў іншыя адрасы кніжнага свята!.. Усім жадаю сустрэч і адкрыццяў у знаёмстве з новымі кнігамі!.. Да сустрэчы на выстаўцы!

Гутарыў Максім ВЕЯНІС

Сустрэча пісьменнікаў з розных краін ладзіцца ўжо шосты год запар. Пачатак — у 2015 годзе. І сёлета як ніколі для правядзення сімпозіума падыходзіць сама ідэя кніжнай выстаўкі-кірмашу: «Беларусь — адкрытая кніга». На форум пісьменнікаў, які ладзіць супольна з Міністэрствам інфармацыі Саюз пісьменнікаў Беларусі, Выдавецкі дом «Звязда», выдавецтва «Мастацкая літаратура», прыедуць паэты, празаікі, літаратуразнаўцы амаль з 30 краін свету: з Расіі, Украіны, Казахстана, Азербайджана, Польшчы, Пакістана, Туркменістана... Расію прадставяць літаратары розных рэгіёнаў гэтай шматнацыянальнай краіны.

выданне кніг на беларускай мове — на 4,0 працэнта па назвах, на 13,7 працэнта па тыражах. Увогуле, літаратура на беларускай мове займае 13,2 працэнта па назвах, 14,2 працэнта па тыражы ад агульнай колькасці выдадзеных кніг.

— Выходзіць, што беларускамоўная кніга страчвае свае пазіцыі?

— Ды не зусім так. Напрыклад, у 2010 годзе беларуская кніга займала 8,6 працэнта па назвах, 9,3 працэнта па тыражах. Але аб працэнтах і колькасных паказчыках трэба гаварыць асобна. Хіба што падкрэслію, што кнігі ў краіне выходзяць не толькі на беларускай і рускай мовах. На англійскай пабачыла свет 559 назваў. Па тыражы — 10,1 працэнта ад агульнага накладу і ў колькасці 2,64 млн асобнікаў. Гэта не можа не ўражваць. Гэта варта аналізаваць, разглядаць з пункту гледжання новых тэндэнцый. На нямецкай выдалі 64 назвы кніг, брашур, на французскай — 44, на іспанскай — 26, на іншых замежных мовах — 129 назваў. Не магу ўтрымацца яшчэ ад адной статыстычнай характарыстыкі. 9,1 працэнта складаюць — па назвах — перакладныя кнігі. Гэта 879 назваў. А ў 2018 годзе было 857 назваў, у 2015-м — 545 назваў. Пагадзіцеся,

Адкрыты шлях для кніг і творцаў

Ва ўрачыстасці ўзялі ўдзел і высокія госці, і самі пісьменнікі, і будучыя пакупнікі.

«Кнігарня пісьменніка» — месца намоленае. Сюды прыходзілі і набылі кнігі народныя пісьменнікі Беларусі, вядомыя літаратурнаўцы, грамадскія дзеячы. Усе ў Мінску ведаюць гэты адрас, які дзесяцігоддзямі прыцягваў увагу пакупніка. І цяпер, улічваючы, якую працу зрабіла «Белкніга», невялікі калектыў, прадстаўляючы ўстанову ў новым фармаце, думаю, што жыццё тут будзе больш цікавым і актыўным», — выказаў упэўненасць міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч, вітаючы адкрыццё крамы.

Кнігарня пачала працаваць у 1981 годзе. У тая часы месца было практычна культавым, сюды заходзілі ў пошуках самых новых або ўжо рэдкіх, дэфіцытных кніг і спадзяваліся на сустрэчу з выбітным пісьменнікам. Пра гэта згадваў дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура», пісьменнік Алесь Бадак, выказваючы спадзяванні на тое, што і адноўленая крама стане месцам, куды заходзяць вяртацца, каб сустрэцца з творцам, набыць выданне.

Цяпер адрэстаўрыраваная кнігарня стане апорным пунктам выдавецтва «Мастацкая літаратура» і Саюза пісьменнікаў Беларусі. Агульная плошча крамы складае 178 квадратных метраў. На момант адкрыцця таварныя запасы крамы каштуюць 265 тысяч рублёў. Кнігі ў ёй прадстаўлены беларускімі і расійскімі выдавецтвамі. Зараз тут 16 тысяч найменняў, 102 з якіх выданы за ўласныя сродкі аўтараў.

Аблічча кнігарні змянілася. Каля ўвахода ўсталяваны электронны сэнсарны планшэт, з якога можна даведацца пра наяўнасць кніг не толькі ў мінскіх

кнігарнях, але ў гандлёвых пунктах «Белкнігі» па ўсёй краіне.

Найперш чытачы сустракаюцца са стэндам «Кнігі на любы густ», далей ідзе папярова-белая, канцылярская і сувенірная прадукцыя, а таксама выданні для юных чытачоў. З нагоды 75-годдзя Вялікай Перамогі асобны стэнд адведзены кнігам, прысвечаным ваеннай тэме. Як і ў любой кнігарні, ёсць стэнд «Хіты продажу». Вялікі стэнд займаюць кнігі выдавецтва «Мастацкая літаратура» (тут 374 найменняў). Алесь Бадак паабяцаў, што ўсе новыя кнігі выдавецтва ў першую чаргу будуць з’яўляцца тут, у «Кнігарні пісьменніка». Плануецца зрабіць пастаянную паліцу «Зніжка», каб чытачам было лягчэй здабыць любімы твор у хатнюю бібліятэку.

Стэнд «Мастацкай літаратуры» асаблівы. Набываючы ў кнігарні асобнік, можна яе там пакінуць, а праз дзень ці

два забраць ужо з аўтографам аўтара. Вось адзін з відаў супрацоўніцтва паміж кнігарняй і пісьменнікамі. Другі, найбольш патрэбны абодвум бакам літпрацэсу, — аўтарскія сустрэчы, прэзентацыі і аўтограф-сесіі. Першая з іх, дарэчы, пачалася адразу пасля ўрачыстага адкрыцця. Уладзімір Мазго прэзентаваў сваю дзіцячую кнігу «Вавёркі лушчаць зоркі».

Як адзначыў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, для беларускіх пісьменнікаў гэтая ўстанова — сапраўдны падарунак, які матывуе ствараць найбольш якасныя творы, бо Саюз пісьменнікаў мае вострую патрэбу ў кантакце з тымі, хто сёння распаўсюджвае кнігі, — бібліятэкамі і кнігарнямі. Старшыня СПБ выказаў спадзяванні, што гэта будзе не проста супрацоўніцтва, а вялікая праца па прапагандзе кнігі, умацаванні яе аўтарытэту ў грамадстве.

«Адкрыццё абноўленай крамы прымеркавана да Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. Для калектыву «Белкнігі» гэтае мерапрыемства пачалося ўжо даўно, яшчэ з падрыхтоўкі да яго. Што ў выніку атрымалася — вы бачыце цяпер», — адзначыў генеральны дырэктар ААТ «Белкніга» Аляксандр Вашкевіч напрыканцы ўрачыстасці. У Мінску прадпрыемства мае 22 крамы, палова з іх адноўленыя, палова захоўваюць інтэр’ер узору мінулых гадоў. Па словах Аляксандра Вашкевіча, «Белкніга» плануе развіццё ў абодвух кірунках: як адкрыццё новых гандлёвых аб’ектаў, так і мадэрнізацыя тых, якія ўжо працуюць, не толькі ў сталіцы, але па ўсёй Беларусі.

Так ці інакш, «Белкніга» застаецца адным з цэнтральных суб’ектаў беларускага літаратурнага працэсу, бо ўсталёўвае сувязь паміж кнігай і чытачом. А якасць стасункаў будзе ўдасканалвацца пастаянна.

Дар’я СМІРНОВА

Фота Кастуся Дробіва.

Падчас адкрыцця «Кнігарні пісьменніка».

Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.

Святлана ГУК:

«Аўтар павінен разумець, для каго ён піша»

Адначасова з меркаваннем Апра тое, што літаратура і папяровыя выданні хутка стануць зусім непатрэбнымі, існуе вельмі рамантычнае ўспрыманне кнігі як высокага духоўнага сімвала. Але неад’емнай часткай літаратурнага працэсу з’яўляецца сфера, што бачыць у кнізе матэрыяльны аб’ект, з якім адбываюцца маркетынговыя прыёмы, які рэкламуецца, прадаецца і набываецца. Пра тое, як развіваецца на сучасным кніжным рынку адна з найбольш сталых кніжных сетак Беларусі, карэспандэнту «ЛіМа» распавяла намеснік генеральнага дырэктара ААТ «Белкніга» Святлана Гук.

Фота Кастуся Дробіва.

— Як канкурэнцыя ўплывае на вашу працу? Як спраўляецеся?

— Кніжны рынак сёння — гэта сапраўды высокаканкурэнтнае асяроддзе. Канечне, мадэлі працы істотна змяніліся з тых часоў, калі «Белкніга» была ледзь не адзіным кнігагандлёвым прадпрыемствам у Беларусі. Вытрымліваць канкурэнцыю, вядома ж, складана, але «Белкніга» — прадпрыемства з амаль 75-гадовай гісторыяй. За гэты час мы назапасілі столькі добрых традыцый, што, падаецца, кожнаму з нашых канкурэнтаў яшчэ да гэтага далёка. Яны па-свойму ўваходзяць у рынак, шукаюць свае нішы і стратэгіі. І мы лічымся з канкурэнтамі, гэта стымулюе і падштурхоўвае да развіцця. Але ў нас ужо ёсць свае асаблівасці і здабыткі.

Адной з найбольш сталых традыцый лічу менавіта культуру абслугоўвання. Як правіла,

нашы крамы — гэта ледзь не сам’я. Не паўсюль ёсць дух партнёрства і такое пачуццё ўзаемадапамогі.

Адна з галоўных мэт сёння — прыцягнуць як мага больш пакупнікоў, цяпер на гэтым сканцэнтраваны ўсе. І акцыі, і распродажы, і сустрэчы з аўтарамі, прэзентацыі кніг... Цяпер стала модна арганізоўваць так званыя старты продажаў. Калі пэўная адмысловая кніга выводзіцца на рынак, у першы дзень яе выстаўляюць на продаж толькі ў адной краме ў горадзе, у астатніх яна з’яўляецца толькі на наступны дзень. Мы так рабілі з раманам Наталлі Батраковай, зусім нядаўна — з «Гары Потэрам» на беларускай мове. У першы дзень прадалася каля 400 асобнікаў.

— Якой вы бачыце сённяшняю аўдыторыю кнігарняў? Хто прыходзіць набываць кнігі?

— Калі меркаваць па выніках эканамічных і стратэгічных аналізаў, якія мы праводзім, то найлепш прадаецца дзіцячая і адукацыйная літаратура — гэта каля 40—45% продажаў. Але ў кнігарню, вядома ж, прыходзяць не самі дзеці, а іх бацькі. Увогуле, паняцце мэтай аўдыторыі для нас складанае, бо яна надзвычай шырокая: ад школьнікаў да пенсіянераў. Для кожнай групы ёсць свая прадукцыя, якая адпавядае цікавасцям і патрэбам. Таму магу сказаць, што наша аўдыторыя — насельніцтва Рэспублікі Беларусь.

— Якое месца кніжныя выстаўкі займаюць у індустрыі?

Як яны ўплываюць на дзейнасць прадпрыемства?

— Апошнім часам работа на выстаўках набывае крыху іншы фармат. Цікаваць да нас пачынаюць праяўляць замежныя калегі. Калі раней многія прыязджалі, каб, умоўна кажучы, паказаць сябе, то цяпер ім вельмі цікава ўвайсці на наш рынак. Найбольшую зацікаўленасць праяўляюць прадстаўнікі Расійскай Федэрацыі. Яны прыязджаюць не як госці — прыязджаюць працаваць. І гэта вельмі радуе, бо дае магчымасць яшчэ і павучыцца: мы бачым, як нашы калегі праяўляюць сябе, што прывозяць, як рэагуюць на іх прадукцыю нашы пакупнікі. «Белкніга» часта ўдзельнічае ў выставачным руху, наведвае шматлікія мерапрыемствы, але калі такі маштабны форум праводзіцца на нашай тэрыторыі, гэта асабліва карысна. Часам мы звязваемся з выдавецтвамі напярэдадні, прывозім невялікія тэставыя тыражы некаторых іх кніг да нас, назіраем, як гэта прадаецца. Паколькі на кніжных выстаўках презентуюцца ў асноўным навінкі, мы можам прасачыць пэўныя трэндны ў кнігавыданні, зразумець, на чым зрабіць акцэнт у найбліжэйшы час.

— Якім, з пункту гледжання спецыялістаў прадпрыемства, што прадае кнігі, павінна быць іх выданне? На чым варта засяродзіць увагу, каб кнігі прадаваліся лепш?

— У нас ёсць, таленавітыя і дастойныя аўтары. Мне падаецца, што самае істотнае для

нашых пісьменнікаў — знайсці, зразумець сваю мэтавую аўдыторыю і ўсталяваць кантакт з ёй. Важна, каб чытач і аўтар сустрэлі адно аднаго. Пісьменнік павінен разумець, для каго ён піша.

Вытрымліваць канкурэнцыю, вядома ж, складана, але «Белкніга» — прадпрыемства з амаль 75-гадовай гісторыяй. За гэты час мы назапасілі столькі добрых традыцый, што, падаецца, кожнаму з нашых канкурэнтаў яшчэ да гэтага далёка. Яны па-свойму ўваходзяць у рынак, шукаюць свае нішы і стратэгіі. І мы лічымся з канкурэнтамі, гэта стымулюе і падштурхоўвае да развіцця.

Увогуле, «Белкніга» робіць рэйтынг продажу — 100 кніг, ёсць зводны рэйтынг расійскіх і беларускіх выданняў, ёсць асобныя спісы. Па іх відаць, за што пакупнікі галасуюць грашыма. У першую дзясятку звычайна трапляюць кнігі, якія адлюстроўваюць гістарычнае мінулае і сучаснасць. Напэўна, нам не хапае літаратуры пра сённяшні дзень, у якой чытач убачыў бы сябе і сваю рэчаіснасць. Хаця трапіць тэматычна ў тое, што будзе прадавацца, увогуле вельмі складана. Канечне, ёсць выданні, якія не надта паспяхова выкамерцыйна, але я цвёрда ўпэўнена, што на кожную кнігу рана ці позна знойдзецца свой чытач.

Гутарыла Дар’я СМІРНОВА

Прывітанне чуваша беларускай старонцы

Кніжная серыя «Сябрына: паэзія народаў Расіі» папоўнілася яшчэ адным зборнікам. Па-беларуску прамаўляе чувашскі паэт Валеры Тургай. «Вершы простыя мае / па сутнасці. / У радках маіх няма / крывадушнасці. / У радках маіх няма / раўнадушнасці. / У радках маіх ёсць/ Боль. / У радках маіх ёсць / Любоў. / У радках маіх ёсць / Вера... / Вершы простыя мае / па сутнасці».

Перакладчыкам усёй кнігі, якую чувашскі паэт наўмысна сабраў для беларускага чытача, выступіў лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Мікола Мятліцкі. Сустрэліся два вандроўнікі паэтычнага Сусвету, сустрэліся два мастакі, кожны з якіх жадае паэтычным радком выявіць усю глыбіню народнай душы, спрадвечнай гісторыі роднага краю.

Раней у «Сябрыне...» пабачылі свет чатыры кнігі — зборнікі вершаў удмурта Вячаслава Ар-Сяргі, татарына Роберта Мінуліна, чачэнца Адама Ахматукаева і калектыўны зборнік, у якім перакладчык Віктар Шніп сабраў свае пераўвасабленні паэтаў з розных нацыянальных літаратур Расіі. Ідэя серыі вельмі простая і ясная — паказаць усю палітру развіцця нацыянальных прастораў неабсяжнай Расіі. Быў час — выйшлі па-беларуску кнігі рускіх паэтаў Міхаіла Дудзіна, Аляксандра Пракоф'ева, Яраслава Смелякова, Алега Шасцінскага, Андрэя Вазнясенскага, Яўгенія Еўтушэнкі, Роберта Раждзественскага, татар Закі Нуры, Мусы Джаліля, калмыкаў Давіда Кугульцінава, Міхаіла Хонінава, аварца Расула Гамзатава... На некаторы час традыцыя — і па аб'ектыўных, і па суб'ектыўных прычынах — перарвалася. Цяпер вось ізноў здзяйсняюцца новыя сустрэчы паэтаў і іх беларускіх перакладчыкаў.

Валеры Тургай заслужана прыходзіць са сваёй кнігай у Беларусь, да беларускага чытача. Яго вершы ўжо друкаваліся ў беларускай літаратурна-мастацкай перыёдыцы. Ды і ў згаданым калектыўным зборніку серыі «Сябрына: паэзія народаў Расіі» — таксама. А ў сябе на радзіме, у Чабаксаргах,

паэт стварыў грамадскае аб'яднанне — Таварыства дружбы «Беларусь — Чувашыя». Па ініцыятыве нашага чувашскага сябра ў сталіцы Чувашскай Рэспублікі ўсталявана мемарыяльная дошка ў знак памяці народнага песняра Беларусі Янкі Купалы, які наведаў Чабаксары ў гарачым 1941 годзе. Валеры Тургай пераклаў вершы многіх беларускіх паэтаў і, аб'яднаўшы зробленае разам, выпусціў фактычна невялікую анталогію сучаснай беларускай паэзіі на чувашскай мове. Зусім нядаўна ў Мінску на мовах розных народаў пабачыла свет кніга Янкі Купалы «Санеты». Зразумела, што перакладчыкам легендарнага цыкла вершаў стаў народны паэт Чувашы Валеры Тургай.

З верша В. Тургая «Чувашская клятва»:

*Чуваш, чувашу руку дай, прашу!
Таварышам будзь, чуваш, чувашу!
Няхай ты вучоны,
Няхай — генерал,
Няхай хлебароб ты,
Зямлі гаспадар...
Як клятву, запамятай словы мае:
Чуваш, чувашу руку дай, прашу!
Таварышам будзь, чуваш, чувашу!
Няхай ты начальнік,
Няхай ты пастух,
Няхай ты падлетак
Ці зныч мудрэц,
Вось гэтыя словы
Запомні ты ўсё ж:
Чуваш, чувашу руку дай, прашу!
Таварышам будзь, чуваш,*

*чувашу!
Па-брацку адкрыеш сябрам
ты душу!
Папалечнікам будзь, чуваш,
чувашу!*

*Няхай кожны з нас
Усім сэрцам паверыць
У еднасць, тады
Дужэй за ўсіх нас,
Дабрэй за ўсіх нас,
Мудрэй за ўсіх нас
Не знойдзеш народа
На гэтай Зямлі!..
Чуваш, чувашу руку дай, прашу!
Будзь кроўнікам родным,
чуваш, чувашу!
(пераклад Міколы Мятліцкага)*

Фота прадастаўлена МДЛУ.

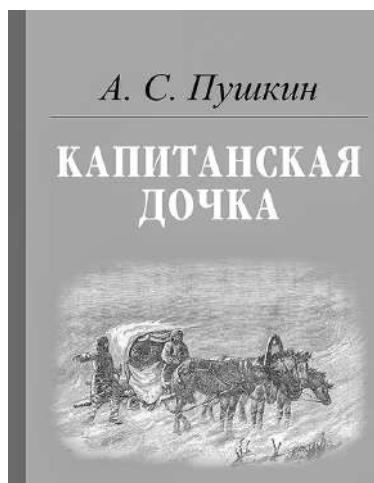
Валеры Тургай (справа) — удзельнік Міжнароднага сімпозіума «Пісьменнік і час». 2018 г.

Новае выданне Аляксандра Пушкіна

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» толькі што пабачыў свет зборнік прозы рускага класіка «Капітанская дачка»

Першыя кнігі Аляксандра Пушкіна ў Беларусі пачалі выходзіць яшчэ ў сярэдзіне 1930-х гадоў. Спярша «Яўгенія Анегіна» — у «Школьнай серыі» ў 1934-м. Праз год у гэтай жа серыі — легендарная аповесць «Капітанская дачка». А самая першая кніга Аляксандра Сяргеевіча на беларускай мове ўбачыла свет у Мінску ў 1937 годзе. Гэта была трагедыя «Барыс Годуноў». Перакладчыкам выступіў вядомы на той час паэт Пятро Глебка. Праўда, на лацінцы пераклад твораў Аляксандра Пушкіна выйшаў з друку крыху раней: «Казка пра рыбака і рыбку» ў перакладзе Вінцука Адважнага ў Вільнюсе (Вільні) у 1935 годзе.

Знаковым для выдання асобнымі кнігамі шэрагу твораў вялікага рускага пісьменніка

аказаўся 1937 год. Выйшлі ў перакладах на беларускую мову «Домік у Каломне» (перакладчык — Алесь Вечар), «Каўказскі пленнік» (паэму перастварыў Мікола Хведаровіч),

«Цыганы» (перакладчык — Аркадзь Куляшоў, тады яшчэ зусім малады літаратар, а праз некаторы час — народны паэт Беларусі). Усяго ў гэтым годзе пабачыла свет восем кніг класіка.

А вось публікацый твораў Пушкіна ў беларускім перыядычным друку ў 1937 годзе з'явілася значна больш. У выданнях «Польмя рэвалюцыі», «Іскры Ільіча», «Работніца і калгасніца Беларусі» былі надрукаваны пераклады асобных вершаў, урыўкаў з паэм і цэлыя паэмы. Перакладчыкамі выступілі Алесь Якімовіч, Янка Купала, Пятро Глебка, Эдзі Агняцвет, Анатоль Астрэйка, Андрэй Александровіч, Аркадзь Куляшоў, Кандрат Крапіва, Якуб Колас і іншыя вядомыя і меней вядомыя паэты. Прозу Аляксандра Пушкіна пераклалі

Кузьма Чорны і Макар Паслядовіч.

Асобна варта сказаць пра судакрананне з творчасцю Аляксандра Пушкіна народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. У канцы 1930-х гадоў у перыядыцы пачалі з'яўляцца яго пераклады ўрыўкаў з «Яўгенія Анегіна». У 1949 годзе раман у вершах у перакладзе Аркадзя Куляшова пабачыў свет асобным выданнем, верагодна, напрыканцы года. Пераконвае ў гэтым і публікацыя рэцэнзіі Рыгора Шкрабы на пераклад «Яўгенія Анегіна», якая з'явілася ў газеце «Літаратура і мастацтва» толькі 8 ліпеня 1950 года.

Вяртаючыся да 1937 года як года пушкінскага, да месца згадаць, што да беларускага прачытання класіка звярнуўся і будучы народны паэт Беларусі Максім Танк. Яго пераклады

выдатнай паэзіі рускага мастака слова з'явіліся ў заходне-беларускім дэмакратычным друку на тагачаснай тэрыторыі Польшчы.

Пачынаючы з 1930-х гадоў у Беларусі на рускай і беларускай мовах выйшла каля 100 кніг Аляксандра Пушкіна. Двойчы ўбачылі свет і зборы твораў у некалькіх тамах: на рускай мове — у трох тамах, па-беларуску — у двух.

Кніга «Капітанская дачка», якая пабачыла свет у «Мастацкай літаратуры» напрыканцы 2019 года, складаецца з пяці твораў: «Дуброўскі», «Пікавая дама», «Кірджалі», «Егіпецкія ночы», «Капітанская дачка». Гэта выданне можна назваць падарункам да 220-годдзя з дня нараджэння класіка рускай літаратуры.

Мікола БЕРЛЕЖ

Рака жыцця

Няма тут першага радка,
А ў сталы век незразумела,
Адуць цячэ жыцця рака,
Што так бурліла і шумела,
І усё ж цікава праз гады:
Увогуле цячэ куды?

Рака пазнання, вартых дзей
Мяне аднойчы калыхала,
Цяпер і ўспомніцца радзей:
Калыску вагали трывала
На яблыні Сусвету сук,
Затым у бэльку ўбіты крук.

Быў Спас, і жнівень нёс дары,
Рака люляла ноччу зорнай,
А знічка булькне на віры —
Шыпіць, аж белая, як з горна.
Было тых знічак на вяку,
Дарма не выпілі б раку!

Калісьці поўная да дна,
Як у ліцьвіна, так і ў кельта,
Неразгаданая, адна:
Выток, прыток, а часам — дэльта.
Мая рака праз дзедаў двор
Цячэ высокая паміж зор.

Мігценне ў небе — не падман.
Разбіўся куфаль — хопіць балю.
Ці грозны Марс, або Уран —
Не адступіцца ні на цалю.
Змірэння голуб на плячы,
А ты цячы, рака, цячы.

Жыта

Зіме не скажаіш: як любіць завею?
Да лета я ў завею нездароў.
Люблю за вёскай жыта палавею,
Красуе жыта, з ім я адгавею.
Сярод палаткаў плойма васількоў
На сінявокі свой пакліча балю.
Шкада, што сейбітаў няма амаль.

Дзе васількі, нібыта вітражы там —
У жыце, каля жыта і наукол.
І вечны жарт: — А самагонка жжыта?
— Але ж, панок, мая дакладна з жыта.
— Пацешыў, дзед! Гані яе на стол!
Няма памылкі, кажучы знатакі:
Каму валюшкі, мне дык васількі.

Люблю пра вёску прымаўкі і байкі.
Вось каляжанкі быль (і ёсць акром):
— Браць рэпартаж адлучымся спатайкі.
Куды? У жыта. З выглядам нязнайкі
Ажно самлеў вучоны аграном.

Дзе б дом твой ні быў,
На парозе стаю
І службу ніколі не кіну сваю.

***

Хачу, каб ты гаварыў,
Што я буду жыць,
Што ніць не парвецца,
Бо моцная гэтая ніць,
Што трэба трымацца,
Бо ў бездань сарвацца
Прасцей.
Холад прывык да мяне
І не лічыць касцей.

Хачу, каб ты гаварыў,
Што за цемрай — дзень,
Што мы, нібы здані,
Ужо не адкідваем цень,
Што недзе глыбока ўва мне
Запаволены час.
Голад даўно нагуляўся
І выкінуў нас.

Хачу, каб ты гаварыў,
Што ва ўсім — любоў,
Што ссохляя кветка наранні
Распуціцца зноў,
Што мы не згарым,
Бо попел не можа згарэць.
Смерць пазірае на нас,
І усміхаецца смерць.

Хачу, каб ты гаварыў...

***

Ты стаміўся даўно ад мяне,
Недасяжна Вялікі...

Аблокі, жыта! Казка — вітражы!
Адно: валюшкі зматы на мяжы.

Мясцовасць — ці Залужжа, ці Загалле,
Мне страшна аднаму ў Малым Сяле.
Ваўкі паўз жыта кружаць на Купалле,
Русалкі сочаць з жыта на русалле,
І з сажалак туман усё бялей.
Калоссе пражым — дым на камара,
А перапёлкі стогнуць: жаць пара!

Пішы, малюй, а на агляд не выстаў.
Бягуць удалеч голыя слупы.
Чакае поле новых трактарыстаў,
Без васількоў — пейзаж сюррэалістаў:
Ёсць нейкі сэнс на вобразы скупы.
Бясконцы рух — ідуць за цугам цуг,
І дзесьці ў жыце рвецца дзён ланцуг.

У чаканні жураўлінай чарады

Так і ёсць: перад заўтрашняй слотай
Гоніць птушак у вырай жуда.
З векавой жураўлінай самотай
Блізка тут праляціць чарада.

Мне сягоння балюча і горка,
Бо хвалюе маўчанне нябёс.
Узбегу да крутога пагорка —
Вецер з поўдня трывогу прынёс.

Беражыце свой край ад загубы.
Чарады не чуваць, не відно.
Маякамі знямелыя трубы
Фабрык дымных, забытых даўно.

Важка акальцоўчы падманна,
А інакш, можа, горай было б?
На экранах па трасе туманнай
Пэраліцаць крылатых асоб.

Два крылы як пабачыць не з болем,
Знітаваныя ў рытме крылы?
Вось, нарэшыце! Над вёскай, над полем
Жураўлінае танга: «Курлы!»

Казачны вечар...

Вечар падобны да казкі дзіцячай:
Светла і ясна, а тут, дзе іду,
Справа ці злева, ды ў гэтым напрамку
Моўчкі скубе Елісей бараду.
Казачны вечар з царэўнаю спячай —
Спіць прыгажуня ў паветраным замку.

Хто я між зор? Назіральнік старонні
І выпадковы між дрэў пешаход.
Крумкаюць жабы — ля гаю, напэўна,
Вільгаціцу ўпіўся асушаны брод.

Бачу словы бясконцыя ў сне.
Ды, на жаль, я — не Рыльке.

Мовай Гётэ пісаць да Цябе?
Толькі шэпты — не крыкі.
Я спрабую, спрабую ў журбе!
Ды, на жаль... Я — не Рыльке.

Гэта Слова было — у Цябе.
Не вярну я пазыкі.
Выбачай. Завяршыўне сяўбе.
І няхай я не Рыльке!

***

Пэралётныя думкі вяртаюцца
раннай вясною.
Іх магутныя крылы звіняць
над маёй галавой,
Над усёй мітуснёй,
над усёй беганінай зямлюю,

Пырскую живою вадою на ўлонні
Дожджык заблудны. Прачніся, царэўна!

Вечар схіляе на захад свяціла
Надта навольна, марудна, а ўзбоч —
Там, дзе ступаюць, праходзячы міма,
Дзень апантаны і цёплая ноч,
Згода бакоў свой кілім раскаціла —
Нам недасяжная чырвань кіліма.

Колер чырвоны — то колер каханья.
Я на чырвоны кілім не ступлю.
Вечар малюе над галавою
Змак празрысты, як ёсць, з хрусталу.
Будзе маркотна і мне да світанья,
Дзе гэты дожджык з вадою живою?

На баравіны і расцяробы
Хмарка атрэсла ўжо дождж-грыбасей.
— Доўга ж я спала! — царэўна
ўздыхнула,
Пэўна, жанаты даўно Елісей?
Цуд уважрэснення знатнай асобы
Сумны, аднак, хоць і з казкі прачулай.

Палёт на квітучай грушы

Прыходзіць май, і за сваім акном,
Дзе ў вэрхале папер служу дзяржаве,
Бухматую ўжо сузіраю грушу,
Чым ход я цвіцення не парушу,
Ды паспрыялі б дождж і першагром.
Вось самацветы ў просценькай аправе,
Здаецца: сад абліты малаком.

Цвіценне мая — гэта не міраж.
Спытае кожны, хто на сад не гляне:
— Дзеля чаго ў дзядулі на падворку
Бялюткі шар прывязаны за шворку?
Люблю Жуль Верна. Уключай фарсаж!
На востраў таямнічы ў акіяне
Сабраўся наш адважны экіпаж.

Уздрыгнуў шар. Ляцім. Сябры ў кашы —
Выведнікі зямной і воднай нетры,
Ляцім, і, як прасцяг тут не азорвай,
Ляцім дзесяцігоддзямі над прорвай,
Таму, бывае, прыкра на душы:
Наш белы шар зніжаецца ў паветры,
А востраў той наперадзе ў глушы.

Ах, прыгажосць! Не адарваць вачэй.
Адна, сябры, у нас благая справа:
Што лішняе ў каго, выкідай вонкі —
Сыходзіць гелій з тонкай абалонкі.
Хаця ўжо сонца шчодрыцца ярчэй,
Сцізорык скінуў Стась,
скрыль сала — Слава.
А ты паэт? Кідай пярэ хутчэй!

Уздрыгнуў шар з гандолай на пад'ём,
А груша дацвітае за акном.

Настасся НАРЭЙКА

***

«Якая самота гатэльнай турмы!
Векавая якая туга!»
Нарэшыце пад дахам! Дапяліся мы.
І боль замірае ў нагах.

І больш за каўнер нам залева не лье,
І холад не лічыць касцей.
Набліжу да пальмя рукі твае.
Мы разам. Нам сёння прасцей.

Мы разам ішлі праз імжу, і скажу,
Што лёгкай дарога была.
Не верыш? Дарма. Я ні ў чым не хлушу,
Не буду, калі б і магла.

Ніякай самоты, ніякай тугі.
Стагоддзі слылі — што з таго?
Ты спі, ты не слухай мяне, дарагі.
Я варта ля дома твайго.

«Вось яна, казка, — Давыд-Гарадок...»

Год малой радзімы

Новая серыя выданняў аб унікальных мясцінах нашай краіны — «Зберагчы роднае» — пачала выходзіць на Паліграфічным камбінатце імя Якуба Коласа. Першая ластаўка — «Кветкавы край Беларусі» Леаніда Дранько-Майсюка і Анатоля Клешчука.

Вядомыя паэт і фотамастак аб'ядналіся ў адным клопаце — у жаданні расказаць пра славыты берасцейскі Давыд-Гарадок. «Вось яна, казка, — Давыд-Гарадок: / Бацька на ганку і маці ў гародзе, / А перад хатаю чысты грудок — / Сонца стаіць і не хоча заходзіць... Ва ўступным слове да цыкла эсэ, прысвечаных радзіннаму паселішчу, Леанід Дранько-Майсюк фактычна тлумачыць філасофію і канцэпцыю выдавецкага праекта (дарэчы, кніга складзена, звярстана ў выдавецтве «Бяловагруп»): «...Народжаны ў Давыд-Гарадку (у мястэчку!), па-іншаму я і сказаць не магу. Народжаны ж у вёсцы, напэўна ж, прамовяць па-свойму: «Няхай сабе ў замках — дух, а душа ўсё-ткі ў вёсках!» і будуць мець рацыю.

Кожнаму бліжэй сваё, і таму, гаворачы пра беларускае мястэчка як гістарычны цэнтр гандлю і рамяства, я думаю пра яго большую музейную, калі хочаце, турыстычную прыцягальнасць.

Ад пачатку свайго мястэчкі належалі каралям і скарбу, багатым прыватным уласнікам і царкве.

Сёння, маючы статус гарадскіх пасёлкаў, а то і вёсак, яны належаць дзяржаве, і дзяржава па прыняцце аднаўлення замкаў паступова аднаўляе, дае новае жыццё і мястэчкам.

Паглядзіце, як расквітнеў той жа Мір! Хочацца толькі, каб гэты працэс не задоўжваўся, паскараўся.

У месцачковай прасторы (і тут няхай гарадскія і вясковыя людзі на мяне не крыўдзяцца!) найбольш выявілася беларуская руплівасць і цягавітасць, узбагачаная прыкметнай суседскай прысутнасцю яўрэйскіх шкляроў і гандляроў, татарскіх агароднікаў і рымараў. Кожнае мястэчка — поле бясконцага клопату!

І карціна гэтага клопату была неабдымная: там, скажам, ткалі палотны, тут — шылі кажухі; у адным куце варылі мыла, у другім — ляпілі гаршкі; недзе выраблялі скуры, а недзе — гартавалі зброю; у гэтым двары гналі алей, а ў тым лесе — дзёгаць...

Былі мястэчкі, якія мелі герб і карысталіся правам самакіравання; іншыя славіліся сваімі кірмашамі.

Трэба нагадаць і аб тым, што нашы мястэчкі былі шматканфесійнымі, таму іх архітэктурнымі дамінантамі з'яўляліся і царквы, і касцёлы, і кальвінскія зборы, і сінагогі, і мячэці.

Словам, цікавага, а галоўнае, актуальнага, надзённага матэрыялу (неабходнага для выхавання моладзі!) столькі багата, што пра кожнае беларускае мястэчка варта стварыць кнігу.

Гэта задача дзяржаўнай важнасці...

Я з фотамайстрам Анатолям Клешчуком склаў альбом пра свой родны Давыд-Гарадок, берагавое мястэчка, людзі якога над ракою Гарынь у сваіх агародах вырошчваюць кветкі, а ў цяпляцах — раннія агуркі і памідоры; у нядаўнія часы жыхары Давыд-Гарадка рабілі лодкі і шылі прыгожыя абутак, гандлявалі марожаным і сырамі...

Давыд-Гарадок ляжыць на паўночным усходзе Столінскага раёна, а наогул жа Столінскі раён — па сутнасці, адзінае месца ў Беларусі, дзе знаходзяцца самыя вялікія вёскі — Альшаны, Велямічы, Рубель, Беражное, Вялікае Малешава...

У кожнай з гэтых вёсак жыве па некалькі тысяч жыхароў!..»

Сапраўднай песняй пра Давыд-Гарадок уяўляецца кніга Леаніда Дранько-Майсюка і Анатоля Клешчука. Высокі ўзровень мастацка-публіцыстычнага, разам з тым выразна адраслага, рэгіянальнага апісання родных мясцін паэтам накладваецца на ілюстрацыйны, эмацыянальны складнік асэнсавання горада, мястэчка, яго ваколіц, рэльефна вымаляваны фотажурналістам, фотопубліцыстам.

Здымкі Анатоля Клешчука дапаўняюць рэпрадукцыі старых, архіўных здымкаў, ілюстрацыі розных гістарычных артэфактаў. Письменнік зазірае ў даўніну, грунтуючыся на расповедах гарадчукоў, звяртаючыся да розных гісторый, фальклорных згадак, робіць цікавыя высновы. Кніга складаецца з некалькіх раздзелаў:

«Давыд Ігаравіч, Бона Сфорца»; «Весняніцтва. Гандаль»; «Цікеткі»; «Лодка»; «Вера»; «Конікі»; «Гарадчук і гарадчанка». У іх прастору, поўную дэталю з радзінных мясцін, урываюцца ветрам, снегам і дажджом вершы, паэтычныя расповеды. І яны — пра Давыд-Гарадок, пра гарадчукоў.

«Даследчыкі побыту беларусаў, краязнаўцы, — піша Леанід Дранько-

Майсюк, — неаднойчы адзначалі: у жылах гарадчукоў цяча і ўсходняя, і заходняя, і нават паўднёвая кроў. Трэба думаць, ёсць кропля і яцвяжскай — невыпадкова ж Адам Кіркор паведамляў, што ў Давыд-Гарадку некалі жыў старэйшына яцвягаў.

Каб зразумець сённяшніх жыхароў мястэчка, варта ўспомніць колішніх яго людзей; варта згадаць, што хрысціянства ўсходняга закону, узбагачанае прымхамі, увайшло ў характар, сталася спосабам іх жыцця.

Татарская культура агародніцтва, яўрэйскае ўменне гандлю, украінская песеннасць, польскі гонар, цыганская хітрасць, руская рызыкаўнасць

і палеская запаволенасць, спалучаныя з беларускай цягавітасцю і працавітасцю, і стварылі гарадзецкі характар.

А яшчэ памагла зямля з вадою: зямлі было мала, вады багата; зямля цанілася так высока, што не пуставала і пядзі, засейваўся кожны лапак, нават кавалак вуліцы і то часцяком прыразаўся да гарода.

Старыя людзі маліліся на зямлю і казалі, што гэта капітал, які не гарыць і не тоне; на гарынскую ваду маліліся таксама — калі прыходзілі ў Пачаеў, паблізу ж Пачаеўска-Успенскай лаўры якраз і пачыналася родная рака...

Бог, работа, людзі, грошы, свае дзеці і таямніца смерці — вось што перш за ўсё турбавала гарадчукоў. Таму засцерагалі сябе: «З Богом ні в'яжы цыпу!» — што значыла: не гняві Бога!

І настаўлялі дзяцей: «Хоць потрошку, але трэба робіць работу, бо калі нічога ні робіць, то нічога й ні будзе!»

У гэтых словах — ці не галоўны лейтматыў кнігі, галоўны лейтматыў праўдзівага расповеду пра Давыд-Гарадок, гарадчукоў, перакананне, што ўсе крокі да прагрэсу, прыгажосці, новага жыцця звязаны з працавітасцю, шчырымі і зразумелымі адносінамі ў сям'і і грамадстве.

Кніга, якая ўражае сваёй ілюстрацыйнасцю, — не проста энцыклапедыя жыцця палескага мястэчка, гэта яшчэ і падарожжа ў адвечныя каштоўнасці. Адметна, што «Кветкавы край Беларусі» выдадзены ў Год малой радзімы і з'яўляецца цудоўным падарункам і берасцейцам, і чытачам усёй нашай краіны. Да таго ж трэба заўважыць, што выданне выдатна, тэхналагічна выверана звярстана. Яго дызайн і макет апраўдана ўзводзяць «Кветкавы край Беларусі» ў катэгорыю намінантаў рэспубліканскага конкурсу «Мастацтва кнігі Беларусі», ды і конкурсу «Мастацтва кнігі СНД».

Мікола БЕРЛЕЖ
Фота Анатоля КЛЕШЧУКА

З місіяй міру і любові

У дзяцінстве з намі адбываюцца рэчы, якія потым, у дарослым жыцці, мы згадваем з асаблівай цеплынёй. У пісьменніка, палітолага, выдаўца, дыпламата і Ганаровага консула Беларусі ў ЗША Міхаіла Маргуліса ў дзяцінстве было мноства цудоўных здарэнняў, але з асаблівай цеплынёй сёння згадваецца толькі адно — гульня з сябрамі ў футбол і тое, як мяч пасля яго ўдара трапіў у галаву... святара. Той нават паваліўся. Было гэта ў Кіеве ў далёкія савецкія часы і стала для Міхася першым знаёмствам з духоўным жыццём. Бацюшка тады не пакрыўдзіўся, не накрычаў на малога футбаліста, а, наадварот, узяў мяч, аддаў спалоханым хлапчукам і сказаў: «Нічога страшнага, дзеці, гуляйце. У жыцці ёсць рэчы куды больш страшныя».

— Міхаіл Зянонавіч, ведаю, што з гэтага эпизоду пачынаецца ваша дзясятая кніга «Сам-насам з жыццём», якая ў 2019 годзе выйшла ў Беларусі. Калі каротка, то пра што яна?

— Гэта кніга-ўспамін, кніга пра жыццё... Сапраўды, пачынаецца яна з эпизоду пра кіеўскага святара. Тады ў Савецкім Саюзе храмы не дзейнічалі, але каля майго дома Свята-Мікалаеўская царква была адчынена. Праўда, набажэнстваў там не служылі, але святар туды хадзіў. Сустрэча з ім мяне вельмі ўразіла. І сёння, калі пазіраю «на рэчы куды больш страшныя», спрабую захаваць той спакой, стаўленне да праблемы, якія былі ў бацюшкі з майго дзяцінства. Дарэчы, прадмову да кнігі напісаў вялікі рускі паэт Яўген Еўтушэнка. І гэта апошняя прадмова, напісаная ім. Тры гады перад яго смерцю мы асабліва моцна сябравалі, шмат размаўлялі на духоўныя тэмы.

Даведка ЛіМа:

Міхаіл Маргуліс нарадзіўся 1 кастрычніка 1942 года ў Кіеве. З 1977-га жыве ў ЗША. Пісьменнік, палітолаг, Ганаровы консул Беларусі ў Злучаных Штатах Амерыкі. Сустрэкаўся з шасцю прэзідэнтамі ЗША: Джымі Картэрам, Рональдам Рэйганам, Джорджам Бушам, Білам Клінтанам, Баракам Абамам і Дональдам Трампам. Кансультаваў Джорджа Буша-малодшага па пытаннях, звязаных з Украінай, Расіяй і Беларуссю. Аўтар 10 кніг прозы. Кніга «Вяртанне на Чырвоную планету» ўвайшла ў спіс светлых бестселераў.

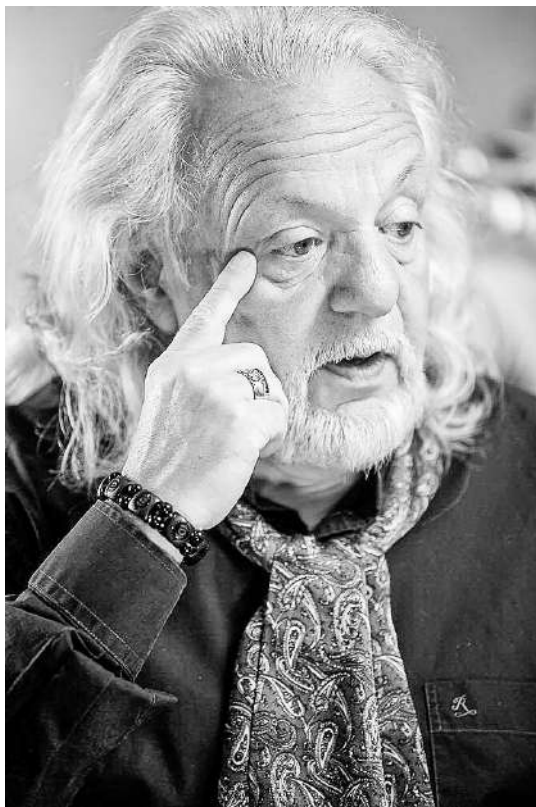
— Як вы пазнаёміліся з Яўгенам Еўтушэнкам?

— Ведаў яго як вялікага паэта, чытаў яго творы. Еўтушэнка тады выкладаў ва ўніверсітэце і неяк сам на мяне выйшаў. Ён часта прыязджаў да мяне ў Фларыду. Жыў у доме для гасцей пры каплічцы, якую я пабудоваў. Службаў там няма, людзі прыходзяць, каб пабыць у адзіноце, пагаварыць з Богам. У каплічцы заўсёды рады сябрам, якіх у мяне шмат.

З Яўгенам Еўтушэнкам мы праводзілі паэтычныя сустрэчы ў Амерыцы, быў я на яго творчай вечарыне ў Маскве ў канцэртнай зале імя Чайкоўскага, арганізаваў сустрэчу з Прэзідэнтам. Памятаю, Еўтушэнка хацеў пачытаць вершы Прэзідэнта, але забыўся свае старыя акуляры, дык Аляксандр Рыгоравіч падарыў яму новыя.

— Вы член Саюза пісьменнікаў Украіны, жывяце і пішаце ў Амерыцы... Там таксама ў Саюзе?

— У Амерыцы няма Саюза пісьменнікаў. У штатах гэтаму не ўдзяляюць такой увагі, як на постсавецкай прасторы, але ў Амерыцы шмат чытаюць,

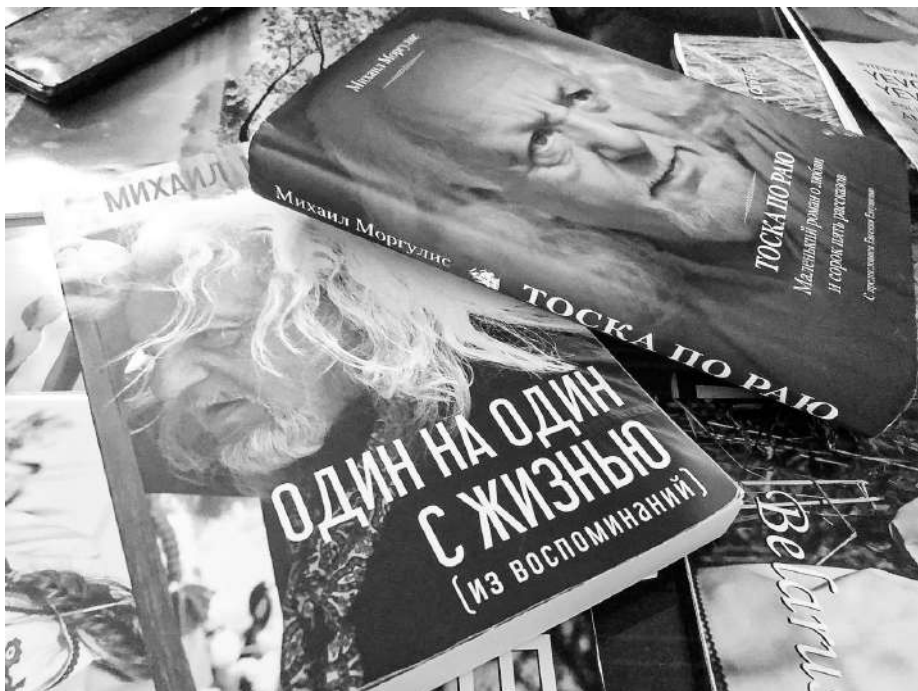
праўда, у асноўным у інтэрнэце. А ў сеціве самі ведаюць як пішуць: тэзісна... Я нічога не маю супраць кароткіх выказванняў, але кароткасць павінна быць з сэнсам. Я ўпэўнены, што рана ці позна цікавасць да друкаванай кнігі вернецца, бо кніга — для разумных.

— Вы аўтар такіх зборнікаў прозы, як «Сны майго жыцця», «Прытча аб добрым самараніне», «Крыж і Любоў», «Што самае страшнае?» і шмат якіх іншых. А вершы не спрабавалі пісаць?

— Я добра разумею, што вершы — гэта не проста зарыфмаваныя радкі: слёзы, мімозы. Вершы — гэта стан душы, тое, што пасылаецца з Неба. Ёсць паэзія, якая ў памяці на ўсё жыццё, напрыклад, як у Еўтушэнкі: «Дай, Бог, чтобы моя страна меня не пнула сапожищем. Дай Бог, чтобы моя жена меня любила даже нищим».

— Адна з вашых кніг мае назву «Туга па раі». Пра што яна?

— Гэта маленькі раман пра каханне і любоў. У кнізе прасочваецца ідэя таго, што кожны чалавек свядома ці падсвядома марыць узнавіць страчаную сувязь з раем. У кнізе апавядаецца пра каханне мужчыны і жанчыны, пра тое, як яно пераасэнсоўваецца пасля дакранання Бога. Наогул, усе мае творы выдуманя, але ўсё ж, як і ў любога аўтара, ёсць кропелька сябе, сваіх перажыванняў, стаўлення да жыцця і свой пошук рая.

Вершы — гэта стан душы, тое, што пасылаецца з Неба. Ёсць паэзія, якая ў памяці на ўсё жыццё, напрыклад, як у Еўтушэнкі: «Дай, Бог, чтобы моя страна меня не пнула сапожищем. Дай Бог, чтобы моя жена меня любила даже нищим».

— Цяжка пісаць манументальна?

— Я не думаю пра цяжасці... Праўда, бывае, што ўсе перашкаджаюць. Здаецца, фізічна не назаляюць, але прысутнасць часам, нават родных, раздражняе. У мяне ёсць жонка і трое дзяцей — дачка і два сыны.

— Як вы пішаце? З'язджаеце куды-небудзь ці ноччу?

— Збольшага ноччу. У мяне асобны кабінет. Я — сава. Але пасля таго, як перанёс аперацыю на сэрцы, стаў слабейшы. Раней жа да 3—4 гадзін ночы працаваў.

— І колькі за гэты час можна паспець?

— Значна больш, чым напісаў. Проста паралельна займаўся іншымі справамі. Зараз, калі Бог дасць, хачу выдаць кнігу «Танец адзінокага воўка», адлюстраваць у ёй сваё жыццё, унутраны свет чалавека без маскі. Ёсць ужо занатоўкі, зробленыя на сурвэтках у рэстаранах ці самалётах.

У гэтай кнізе я хачу сказаць пра тое, што чалавек — кіраўнік таго жыцця, якое стварыў Бог. Праўда, кіруе ён надта кепска — шмат крыві праліваецца. Усе навучыліся прыгожа гаварыць пра любоў, але вельмі часта словы гэтыя пустыя. Ні ў адной царкве свету вы не пачуеце заклікаў да кровапраліцця, гвалту, але ўсё гэта адбываецца. Чаму?..

Чаму мы працягваем сумаваць па раі? Біялагічна мы моцныя, а душа засталася як у часы Майсея, Хрыста. Сёння мы крычым: «Слава Табе, слава», а заўтра — «Распні Яго, распні»...

— Ці бывае такі стан, што пісаць не хочацца? Альбо даводзіцца сябе прымушаць?

— Пісьменніцтва — гэта рамяство. Я нават не задумваўся: прымушаю, не прымушаю... Мне здаецца, гэта нечаканае адчуванне, якое патрэбна занатаваць, каб не знікла. Гэта азарэнне. Сеў пісаць — і яно пішацца. Часта я і сам не ведаю, чым скончыцца твор.

— У 1990 годзе вы стварылі фонд «Духоўная дыпламатыя». Што гэта за рух?

— Канцэпцыя «Духоўнай дыпламатыі» — супыніць канфлікты ў свеце (ваенныя, рэлігійныя, міжасабовыя і ўнутры краіны), але з дапамогай не традыцыйнай дыпламатыі, а духоўных каштоўнасцяў.

Вось, напрыклад, у В'етнаме была напалову грамадзянская вайна, канфлітавалі будысты, хрысціяне і мусульмане. Мы бралі Трыпітаку, Біблію і Каран і знаходзілі выказванні пра мір, любоў. Так і вырашылі непаразуменне. Бываюць, вядома, і правалы. Нават брацкія народы часам немагчыма прымірыць.

— Яшчэ вы стварылі арганізацыю «Хрысціянскі мост». Чым яна адрозніваецца ад «Духоўнай дыпламатыі»?

— Мэта «Хрысціянскага моста» — наладжваць паміж краінамі масты любові і даверу. Адзін з галоўных кірункаў — асвета. Я адкрыў «Славянскае хрысціянскае выдавецтва», быў яго галоўным рэдактарам. Мы надрукавалі каля 15 мільёнаў кніг, у тым ліку «Біблію», «Новы Завет». Займаўся перакладамі на рускую мову, як мне здавалася, найлепшых пісьменнікаў свету. Пераклалі 114 аўтараў.

Асветніцкія праекты мы ладзілі ў Чачні і іншых гарацых пунктах. Дапамагалі дзецям. Але прыязджаем не толькі ў праблемныя краіны. Займаемся дабрачыннасцю ў Расіі, Украіне. У Беларусі дапамагалі інтэрнатам у Гомелі, Чэрвені, Івянцы... І гэтая справа будзе працягвацца!..

Гутарыў Зміцер АРЦЮХ

Глеб ОТЧЫК:

«Прадставіць Беларускаі саюз мастакоў як маштабную арганізацыю»

Напрыканцы снежня ў Палацы мастацтваў адбылася важная падзея. Прайшоў ХХІІІ з'езд Беларускага саюза мастакоў, дзе быў абраны новы старшыня творчай арганізацыі. Ім стаў 36-гадовы мастак Глеб Отчык, які, на думку калег па цэху, вызначаецца мэтанакіраванасцю і шчырым стаўленнем да мастацтва. Якія змены адбудуцца ў саюзе, што трэба зрабіць для павышэння аўтарытэту ўстановаў і як наладзіць здаровую канкурэнцыю паміж прадстаўнікамі БСМ, Глеб Отчык раскажаў карэспандэнту «ЛіМа».

— Глеб Анатольевіч, пасада для вас хоць і стала новай, тым не менш, вы ў Беларускім саюзе мастакоў прапрацавалі намеснікам старшыні некалькі гадоў, а значыць, ведаеце многія тонкасці, якія існуюць у сістэме функцыянавання арганізацыі. Якую выбіраеце мадэль кіравання: прытрымліваецца існуючага ладу або дзейнічаеце па новых стратэгіях?

— Так, цяпер я дакладна разумею, што мой трохгадовы досвед намесніка старшыні Беларускага саюза мастакоў даў плён. І мне не трэба было ўлівацца ў новую пасаду, быццам у нешта невядомае. Бо ведаю, якія працэсы ў саюзе запушчаны, а якія — не. Ведаю, да чаго імкнуцца і чаго нам не хапае. Сёння я маю зносіны з дырэктарамі музеяў, галерэй, з прадстаўнікамі розных кірункаў культурнай сферы і слухаю іх прапановы, заўвагі. Мне здаецца, што нам неабходна ўзаемадзеянне і выразная структура сумеснай працы. Акрамя таго, я вывучаю вопыт замежных партнёраў. Наш саюз цесна ўзаемадзеюць са шведскім і нарвежскім саюзамі мастакоў. Мы маем магчымасць назіраць за іх досведам і пераймаць яго.

Без канкурэнцыі саюза не можа быць у прынцыпе. Перыядычна ў нас з'яўляюцца заказы, менавіта яны фарміруюць канкурэнтаздольнае асяроддзе. Такая ж сітуацыя — з адборам работ мастакоў для рэспубліканскіх выставак. Таму важным падаецца пытанне здаровай канкурэнцыі. Для гэтага ў нас павінна быць празрыстасць і адкрытасць. Калі мы будзем адкрытыя і створым аднолькавыя ўмовы для ўсіх, то зможам пабудоваць сістэму правільнага, паважлівага стаўлення адзін да аднаго сярод сяброў саюза.

Для мяне важна сёння захаваць традыцыі, напрацоўкі, багацце, якое ёсць, і прымножыць у сучасных рэаліях. Бо адна мадэль не можа існаваць некалькі дзесяцігоддзяў. БСМ зарадзіўся ў 1938 годзе. Часы былі абсалютна розныя: і ўзлёты, і складаныя перыяды, але патэнцыял наш заўсёды быў маштабны, бо ў Беларусі як нараджаліся, так і нараджаюцца на дзіва таленавітыя мастакі. Іх ведаюць на міжнароднай арэне, але ведаюць паасобку, а не як агульную структуру, гатовую развівацца. Гэта яшчэ адна з маіх мэт у якасці старшыні — прадставіць саюз як маштабную арганізацыю, якая даражыць сваімі аўтарамі. Для гэтага мастакам трэба дапамагаць рэалізоўвацца як у нашай краіне, так і за яе межамі.

Першым важным крокам лічу стварэнне інтэрнэт-рэсурсу, дзе будзе размешчана інфармацыя пра сяброў саюза. Нам такой базы не хапае даўно. А так чалавек зойдзе ў інтэрнэт, увядзе прозвішча, напрыклад, Тоўсік, і адразу ўбачыць, у якім стылі аўтар працуе, прачытае яго біяграфію. Гэта будзе інфармацыйная пляцоўка Беларускага саюза мастакоў, якая распаўсюдзіць пра ўсе падзеі, што адбываюцца ў нашай арганізацыі, і дапаможа абмяркоўваць праблемныя моманты, праводзіць анлайн-канферэнцыі. У снежні прайшоў з'езд (праводзіцца раз на тры гады), людзі пагутарылі і раз'ехаліся. А што далей? Напрыклад, не заўсёды старшыні абласных аддзяленняў паспяваюць данесці інфармацыю аб сваёй дзейнасці ў поўным аб'ёме. Таму кантакт павінен быць заўсёды, каб творцы ведалі, што саюз — гэта іх апірышча.

— Чаго яшчэ не хапае сёння Беларускаму саюзу мастакоў?

— Безумоўна, рэкламы. Я ўпэўнены, што Саюз мастакоў павінен больш заяўляць пра сябе. Прычым форма рэкламы павінна быць новая, прагрэсіўная: не толькі правядзенне выстаўкі, каб проста паставіць

птушачку, а стварэнне цікавага праекта, які прыцягне ўвагу шырокага кола. Выстаўкі часта наведваюць адны і тыя ж людзі. Значыць, усе астатнія пра нас проста не ведаюць — мы павінны папрацаваць над гэтым, арганізоўваць запамінальныя мерапрыемствы.

Напрыклад, цяпер у нас у планах — зрабіць выстаўку, прысвечаную IT-тэхналогіям, паказаць, як тэхналогіі паўплывалі на сучаснага мастака і яго свет. Аўтары вельмі загарэліся гэтай ідэяй. У 2017 годзе мы ўжо рабілі выстаўку «Apple-смак», прысвечаную яблыку, і прасачылі за тым, як яблык у асяроддзі мастакоў ператварыўся ў сапраўдны брэнд. Магчыма, такі падыход у арганізацыі праекта адкрые яшчэ новую брэндаў.

— А вы не баіцеся, што калі здарыцца кантакт IT-тэхналогіяў з творчасцю, грань сучаснага і высокага мастацтва пачне сцірацца?

— Думаю, у нашых рэаліях гэтага баяцца не варта. Мы ўжо арганізоўвалі невялікі праект, дзе ўдзельнічалі 12 мастакоў. Зрабілі календары з кампаніяй *SOFT* і ўбачылі, як сёння тэхналогіі могуць узаемадзеяць з творчымі структурамі. Атрымалася досыць пановаму, і мастацтва не абсяцэнналася, а набыло новую якасць, стала больш інтэрактыўным. Гэта было цікава.

Ды і наогул, на мой погляд, сёння мастакі павінны адлюстроўваць той час, у якім мы жывём, раскрываць актуальныя і запатрабаваныя тэмы. Гісторыя мастацтваў дэманструе, што мастакі заўсёды паказвалі час, давалі чалавеку імпульс да разумення. У 2017 годзе ў межах саюза ладзіўся праект «Мірны час». Беларуская аўтарская каманда паказала праз сваю творчасць, наколькі хісткі сёння свет. Гэта ж добрая тэма для разважаньняў. А ў цэлым — прыклад актуальнага мастацтва. Менавіта ў такім кірунку трэба рухацца. Не замыкацца ў сваёй келлі, а з дапамогай мастацтва вырашаць пытанні палітычныя, міжнародныя, сацыяльныя і нават эканамічныя.

— Беларускаі саюз мастакоў для такой маленькай краіны, як наша, — арганізацыя маштабная. Але аўтарытэт яе сярод мастакоў стаў падаць. Хтосць не задаволены падтрымкай, камусьці мала канструктыўнага падыходу ў вырашэнні, напрыклад, бытавых праблем. Ці будзеце вы працаваць над іміджам БСМ? Ці вызначана ўжо прыкладная стратэгія?

— У мяне ёсць два прынцыповыя напрамкі. Першы — развіццё міжнародных адносін. Беларускі саюз мастакоў на высокім узроўні ацэнены ў тым жа Кітаі. І тое, што нам там пабудавалі базу, шмат аб чым кажа. З іншымі краінамі мы таксама павінны размаўляць і выходзіць на кантакт. Пашырэнне меж заўсёды і правільнае пазіцыянаванне дапамогуць шырока папулярызаваць творчасць нашых мастакоў.

Другі шлях — кантакт з нашымі ўладамі. Нават калі ўспомніць гісторыю, аўтарытэтным БСМ быў тады, калі сам Машэраў прыходзіў на выстаўкі ў Палац мастацтваў, калі наведваў майстэрні. Я ўпэўнены, што цесны кантакт з горадам, Міністэрствам культуры і іншымі органамі дазволіць нам зрабіць пэўныя крокі наперад. Мастацтва — кампанент элітарны, пра яго трэба казаць, трэба паказваць.

Да саюза часта ставяцца несур'ёзна. Думаюць, ну, малююць там і малююць. А нам жа ёсць чым ганарыцца. Акрамя жывапісцаў, у нас ёсць цудоўныя керамісты, унікальныя графікі, выдатныя мастацтвазнаўцы і гэтак далей. Іх трэба выводзіць у свет больш актыўна.

— Калі казаць пра аддзяленні Саюза мастакоў, якое можна назваць самым прагрэсіўным?

— На гэтую тэму размаўляць складана, таму што пэўных градацый у гэтым пытанні няма. У нас самая вялікая секцыя жывапісу. Там шмат мастакоў, якія наведваюць пленэры, ладзяць замежныя выстаўкі. Калі ўзяць секцыю скульптуры, то іх работа заўважная па тым, колькі ў краіне ўсталёўваецца манументаў, якая праца вядзецца над мемарыяльнымі комплексамі. Гэтая секцыя вельмі актыўная, яна заўсёды сябе працяўляе на рэспубліканскіх выстаўках. Секцыя тэкстылю і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва таксама папулярна сваю творчасць. Тая ж секцыя «Традыцыя», у якой дваццаць чалавек, не менш канкурэнтна заяўляе пра сябе. Нельга не адзначыць аддзяленне графікі, якое за тры гады правяло вялікую колькасць выставак.

Таму ў нас няма слабага звяна. Але цяпер мы дапрацоўваем палажэнне аб маладзёжнай секцыі. З-за таго, што ў нас сёння слабая інфармацыйная падтрымка, многія студэнты не ведаюць, як функцыянуе Беларускі саюз мастакоў. А насамрэч усё досыць нескладана: можна сабраць раз на паўгода ў актывую залу студэнтаў-выпускнікоў розных спецыяльнасцей і раскажаць пра тое, што з сябе сёння ўяўляе БСМ. Саюз робіць стаўку на моладзь.

— У вас ёсць жывапісцы, скульптары, графікі, тэкстыльшчыкі... У кім сёння яшчэ мае патрэбу саюз?

— На самай справе ў нашай структуры не да канца раскрыты патэнцыялы мастацтвазнаўцаў. Бо яны з'яўляюцца голасам саюза і таксама могуць працаваць над рэкламай структуры. Хацелася б раз на год выпускаць часопіс, дзе былі б разабраны актуальныя для нас праблемы.

Паколькі Беларускаі саюз мастакоў сёння існуе толькі на ўласныя сродкі, многія задуманыя працэсы зацяваюцца. Але ўсе нашы выстаўкі, як правіла, акупляюцца. Вядома, сёння складана казаць аб продажках: у Беларусі арт-рынку няма. Але дзякуючы такім праектам, як «Арт-Мінск» і «Восенскі салон з Белгаспрамбанкам», тэндэнцыя пачынае з'яўляцца.

— Ці ёсць сёння канкурэнцыя ўнутры саюза? У чым яна выяўляецца?

— Без канкурэнцыі саюза не можа быць у прынцыпе. Перыядычна ў нас з'яўляюцца заказы, менавіта яны фарміруюць канкурэнтаздольнае асяроддзе. Такая ж сітуацыя — з адборам работ мастакоў для рэспубліканскіх выставак. Таму важным падаецца пытанне здаровай канкурэнцыі. Для гэтага ў нас павінна быць празрыстасць і адкрытасць. Калі мы будзем адкрытыя і створым аднолькавыя ўмовы для ўсіх, то зможам пабудоваць сістэму правільнага, паважлівага стаўлення адзін да аднаго сярод сяброў саюза.

— Хутка ў Мінску адкрыецца ХХVІІ кніжная выстаўка-кірмаш. Гэта якраз падстава пагаварыць аб развіцці кніжнай графікі ў Беларусі. Ці ёсць, на ваш погляд перспектывы ў гэтай сферы ў нашай краіне?

— Кніжная графіка — від мастацтва, які сёння запатрабаваны. Прычым нашых кніжных графікаў прымаюць не толькі ў Беларусі, але і ў многіх замежных краінах. Ведаю, што беларускім аўтарам паступае мноства заказаў на кніжную ілюстрацыю з Японіі і Кітая. Яны досыць паспяхова працуюць на гэтым рынку. Я ўпэўнены, што гэты жанр заўсёды будзе актуальны і запатрабаваны. Цікава, што ў Беларусі ёсць кніжная графіка як класічная, так і інавацыйная. У нашым саюзе створаны ўсе ўмовы, каб жанр кніжнай графікі працягваў развівацца.

— Глеб Анатольевіч, прыходзіць час перамаца заўсёды цяжка. І хай нават вы ведаеце работу саюза знутры, сёння прадстаўнікі БСМ чакаюць ад вас новых рашэнняў. З чаго вы пачалі сваю работу і якія планы на далейшае развіццё структуры?

— На сёння ў Беларускага саюза мастакоў ёсць важны груз — гэта стратнае прадпрыемства «Барысаўскі мастацкі камбінат». І першая наша задача — дапамагчы людзям, якія там працуюць, і паспрабаваць выйсці з крызісу. Трэба адстаяць нашы правы на майстэрні і льготы. Вядома, гэта гаспадарча-бытавыя моманты, але без іх, на жаль, немагчыма будучыня структуры. Паралельна па магчымасці будзем вырашаць праграму бюджэту, міжнародных сувязей. І яшчэ адна важная задача — стварэнне энцыклапедыі. Апошняя выйшла ў 1998 годзе. За гэты час шмат мастакоў памерла, прыйшло шмат новых, хацелася б асучасніць базу. Гэта першачарговая задача, якая я паставіў перад сабой.

Вікторыя АСКЕРА

Ад якаснага джаза да захапляльных экскурсій

Топ-5 яркіх фестываляў Беларусі, якія можна наведаць у найбліжэйшы час

Беларусь у свеце лічаць вельмі цікавай краінай. Гэта, безумоўна, звязана з гістарычным аспектам, але нельга забываць і пра сучаснасць. Сёння ў краіне ладзіцца шмат мерапрыемстваў, фестываляў, якія дазваляюць не проста ўзняць настрой, але і зразумець глыбіню душы нашай Сінявокай. Карэспандэнт «ЛіМа» падрыхтавала падборку найцікавейшых мерапрыемстваў, якія адбудуцца ў хуткім часе.

1. Масленіца ў Белавежскай пушчы

Сёлета зіма атрымалася вельмі цёплай, але гэта не значыць, што яе провады будуць адкладзены. Так, у канцы лютага ў Белавежскай пушчы традыцыйна адсвяткуюць Масленіцу.

Беларускі Дзед Мароз збярэ з усёй краіны чараўнікоў-памочнікаў, якія маюць свае навагодні рэзідэнцыі, для абмену казачнымі сакрэтамі і стварэння Саюза Дзедаў Марозаў Беларусі.

Для гасцей сядзібы ў Белавежскай пушчы будуць арганізаваны маладзецкія забавы, разнастайныя квэсты, традыцыйныя масленічныя пачастункі — нацыянальныя беларускія напоі і кулінарныя стравы. Сустракаць Масленіцу будуць з духмянымі блінамі і знакамітай гарбатай на пушчанскіх травах. У фінале свята на навагоднім экспрэсе ў Антарктыду ў суправаджэнні гасцей марозаў адпраўяцца Матухна Зіма, Снягурка, Сцюжа, Віхура і Мяцеліца.

2. Музычны праект «Мінскі джаз-2020»

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі запрашае ў лютым на музычны праект «Мінскі джаз», які адбудзецца 31 студзеня і 1 лютага ў клубе імя Дзяржынскага ў Мінску.

Госці ақунуцца ў свет джаза разам з заслужанай артысткай Беларусі Наталляй Тамелай, Валерыяй Грыбусавай, Ягорам Шаранковым, пачуюць цудоўную ігру труб, трамбонаў і саксафонаў, а таксама рытм-групу.

Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі пакажа, як эвалюцыяніраваў джаз ад бібопа да кул-джаза і хард-бопа, раскажа, як развіваўся імправізацыйны джаз Чарлі Паркера, Майлса Дэвіса, Джона Колтрэйна, прадставіць увазе глядачоў бачанне таго, як адмысловая манера выканання можа спалучацца з поліфаніяй. На канцэрце прагучаць аўтарскія аранжыроўкі самых вядомых кампазіцый таго перыяду, якія, безумоўна, ведаюць усе аматары джазавай музыкі.

3. Фэст экскурсаводаў у Беларусі

На пачатку красавіка ў Беларусі пройдзе маштабнае турыстычнае свята — XI фэст экскурсаводаў. Яго арганізатарамі штогод выступаюць Міжнародная рада па помніках і мясцінах (ICOMOS), Беларускае грамадскае аб'яднанне экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў, Нацыянальнае агенцтва па турызме, грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры».

Сёлета ў межах фэсту арганізатары падрыхтавалі каля 300 экскурсій, якія пройдуць па ўсёй Беларусі. Толькі Мінск чакае каля 100 аўтарскіх экскурсій. І шмат навінак: аўтарскія экскурсіі ад краязнаўцаў і экскурсаводаў, дзіцячыя экскурсіі, квэсты. Рэгіянальныя экскурсіі сёлета пройдуць не толькі ў абласных гарадах, але ў невялічкіх вёсках і мястэчках! Анонсы можна знайсці на сайце фэсту.

У праграме фестывалю — веласіпедныя і пешыя прагулкі, даследаванне музеяў, храмаў, паркаў. Ёсць спецыяльныя праграмы для дзяцей. І ўсё гэта бясплатна. Каб паўдзельнічаць, дастаткова толькі выбраць маршрут па душы і зарэгістравацца на сайце. Кожнаму дазваляць запісвацца не больш чым на тры экскурсіі ў дзень, каб усе змаглі атрымаць ад фестывалю сваю порцыю задавальнення.

4. «Апельсінавая бяроза» ў Оршы

Міжнародны фестываль-конкурс сучаснага мастацтва і творчасці «Апельсінавая бяроза» сёлета ў сакавіку зноў вернецца ў Оршу. Ён збярэ каля тры тысяч удзельнікаў з Беларусі, Расіі і Польшчы.

«Апельсінавая бяроза» — гэта праект, што ідзе ў нагу з часам і аб'ядноўвае таленавітых асоб, якія працягваюць сябе ў розных відах мастацтва, адкрываючы новыя формы, стылі і прыёмы. З кожным разам фестываль становіцца больш цікавым, крэатыўным і маштабным. Сёлета ён будзе праведзены па намінацыях «Паэт-сучаснік (аўтарскія чытанні)», «Эстрадны вакал (сола, ансамбль)», «Фатаграфія», «Мастацкая і прыкладная творчасць», «Мадэльер-дызайнер», «Тэатр мод», «Хараграфія (эстрадны, сучасны і народна-стылізаваны танец)», «Вядучы-канферансье», «Арыгінальны жанр (цыркавое мастацтва, штукары-ілюзіяністы, клаўнада, парадысты, мастацкі свіст)». Фармаат падачы матэрыялу патрабуе паказаць індывідуальнасць.

Многія прадстаўнікі ўжо неаднойчы ўдзельнічалі ў «Апельсінавай бярозе», таму з задавальненнем рыхтуюцца да новага сезона.

5. «М.@rt.кантакт» у Магілёве

Міжнародны маладзёжны тэатральны форум «М.@rt.кантакт» пройдзе ў сакавіку ў Магілёве. Апошнім разам ён сабраў тры дзясяткі маладзёжных тэатраў з 10 краін свету. Сёлета ў рамках асноўнай праграмы плануецца паказ 24 спектакляў 24 тэатраў і незалежных тэатральных праектаў з 11 краін свету (Арменія, Беларусь, Вялікабрытанія, Грузія, Ізраіль, Казахстан, Літва, Польшча, Расія, Сербія, Украіна). У 2020 годзе форум «М.@rt.кантакт» будзе адзначыць 15-годдзе. У сувязі з юбілейнай датай асноўная праграма фестывалю, а таксама спецыяльная праграма і цырыманіяльная частка абяцаюць быць асабліва яркімі і насычанымі.

Арганізатары запрасілі калектывы, якія ярка праявілі сябе на форуме ў папярэднія гады, а таксама новыя тэатры і творчыя групы. Спектаклі форуму, як заўсёды, аб моладзі, для моладзі і з удзелам моладзі. Тэмы актуальныя і вечныя: узаемаадносіны паміж людзьмі і канфлікт пакаленняў, станаўленне асобы і пошук сябе, масавая культура і інтэрнэт, свабода і палітыка, каханне і адзінота.

Спектаклі будуць прадстаўлены на традыцыйных сцэнічных пляцоўках — асноўнай і малой сцэнах Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, Магілёўскага абласнога тэатра лялек, канцэртнай залы «Магілёў», на сцэне абласнога цэнтра творчасці. У прасторы маладзёжнага клуба «Cuba» адбудзецца акустычны канцэрт — музычна-тэатральны праект.

